

جان تازه در کالبد «خور»

فرخ نژاد—خشت خشت آن را که معماران یزدی روی هم می گذاشتند شاید در فکر شان هم نمی گنجید

که بعد از سال هاوقتی فرسایش زمان رنگ از رخساره بناها پراند و پایه های آن با گذشت زمان سست شد معمارانی دیگر به فکر دمیدن روح در کالبد در حال زوال و نابودی آن بیفتند.

حیات مجدد، آن هم بعد از ۶ قرن که شهری سبز در قلب کویر بنا نهاده شد شاید فقط ویژه فیلم های تاریخی باشد اما در نقطه ای از خراسان جنوبی معماران در کالبد خشت و گلی فرسوده آن نقطه دمیده و حیاتی دوباره به آن داده اند.

صحبث از روستای «خور» خوسف است که قدمت آن به حدود ۶ قرن قبل و در زمان شاه سلیمان صفوی برمی گردد. برای اثبات این ادعا هم باید به شعر روی سنگ لوح سر در حمام قدیمی این روستا رجوع کرد تا با به هم پیوستن حروف ایجاد آن به تاریخ و قدمت خور دست یافت.

بعد از تجربه موفقی که بنیاد مسکن در بازسازی یافت با ارزش روستای «فورگ» در میان که قدمت آن به دوره هخامنشیان برمی گشت داشت، بهسازی و مرمت یافت های با ارزش روستاهای «خور» خوسف و «نابیندان» طبس را هم در استان در دستور کار قرار داد.

- استارت کار از قلعه**

معماران هم استارت کار را از قلعه تاریخی این روستا که در ورودی آن قرار گرفته زنده و تاکنون هم خانه ها و بناهای تاریخی مانند مسجد کهنه که در این مسیر قرار

داشته است را بهسازی و مرمت کرده و کار را تا محله پایین روستا رسانده اند.
با بازسازی که در این محدوده انجام شده این روستای تاریخی به هویت ۶ قرن قبل خود بازگشته است و می توان احساس سرزندگی را در ساباط ها و کوچه های تنگ وباریک آن به ویژه وقتی که کمی نم باران هم بر در دیوار های کاهگلی و چوبی بزند با تمام وجود حس و لمس کرد.
با تجدید هویتی که در خور اتفاق افتاده خاطراتی که اهالی این روستا با تک تک کوچه و پس کوچه های آن داشته اند دوباره زنده شده است از جمله این نقاط خانه «قرشمال» است که قریب تا می آمدند و ابزار آلات کشاورزی آن ها را در ست می کردند و در این نقطه بار می انداختند.

یکی از اهالی روستا که حالا سن و سالی از او گذشته هر وقت که از زیر سایاط های بازسازی شده روستا رد می شود تک تک خاطر ازش را با آن ها که سال هاست قرین خاک شده اند به یاد می آورد.

- نشستن در سایاط ها**

او به یاد دارد که چطور زن و مرد، خرد و کلان در چله تابستان زیر سایه این محیط های طبیعی یعنی سایاط ها می نشستند و افسانه ها تعریف می کردند. گاهی دو بیٹی می خواندند، گاهی هم هیراب هیراب بازی می کردند.

البته نباید از نظر دور داشت که بافت تاریخی خور متأثر از شرایط اقلیمی و جغرافیایی آن است و خانه های گلی، پوشش گنبدی، حیاط مرکزی، بادگیر ها، اتاق های

دور تا دور حیاط، هشتی ها و دهلیز ها، دیوار های قطور، حوض و باغچه وسط حیاط به صورت هماهنگ و یکتواخت از ویژگی های معماری خانه های روستای خور به حساب می آید که معمارانی با نام «شمسایی» که پدر و پسر اهل یزد بودند مطابق با اقلیم کویر طبس گلشن بنا نهادند. تراکم خانه ها و کوچه های پریچ و خم و همچنین یادگیر ها از شاخص های عمده روستای خور است که متناسب با وضعیت اقلیمی منطقه شکل گرفته است.

همچنین در بافت خور بناهایی مانند قلعه، آب انبار، مسجد، حسینیه، حمام و خانه های قدیمی وجود دارد که بیشتر آن ها متعلق به دوره صفویه است. به طور حتم همین بافت تاریخی این روستای کویری سبب شده تا ضمن اجرای طرح بافت با ارزش آن، «خور» به عنوان روستای هدف گردشگری نیز معرفی شود و در کنار بنیاد مسکن انقلاب اسلامی میراث فرهنگی هم برای ایجاد زیر ساخت های لازم مانند نصب و ایجاد آلاچیق و ... در خور اقدام کند طوری در حال حاضر تور های گردشگری زیادی از کشور های مختلف از این روستا دیدن می کنند که همین رفت و آمد تور های گردشگری داخلی و خارجی خود می تواند منبع درآمدی برای اهالی این روستا باشد.

- سنگ های رنگارنگ عقیق**

اهمیت این موضوع وقتی دو چندان می شود که علاوه بر صنایع دستی چون جاجیم و گلیم که زنان روستا تولید می کنندو به گردشگران عرضه می کنند سنگ

با ارزش را شروع کرد و اهالی حیات و سرزندگی را در روستا مشاهده کردند اقدام به بهسازی و مرمت بناهای موجود در این بافت باسبک و سیاق گذشته کردند. گاهی وقت ها هم شور با مالکانی که حاضر به بهسازی و مرمت نبودند صحبت کردند و آن ها را راضی به این کار کرده است.

بودجه اجرای طرح بافت با ارزش خور هم بنابر اطلاعات او ملی و ۵ ساله است که هنوز یک سال دیگر آن باقی مانده و تاکنون هم یک میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان برای اجرای این طرح هزینه شده است و اگر قرار باشد به گفته «عزیزی» تمام روستا بازسازی شود حداقل ۲ تا ۳ میلیارد دیگر هزینه نیاز دارد تا بافت با ارزش آن تکمیل شود.

- ریشه خور**

ریشه خور از کجا گرفته شده است؟

آن طور که کهنسالان روستا می گویند در گذشته «خور» نقطه ای گرم نشین و شهر بوده طوری که به آن شهر سبز می گفتند و آن طور که نسل به نسل از گذشتگان نقل شده و به مرمد حال حاضر رسیده در گذشته مردم این شهر سبز در قلعه ای زندگی می کردند که دور تا دور آن خندقی پر آب بوده که گاهی عمق آن به دو متر هم می رسیده است.

اما در آن سال ها وقتی راهزنان آوازه این شهر سبز را در دل کویری می شنوند تصمیم می گیرند به این شهر سبز حمله کنند و در بین راه سراغ آن را از چوپانی که با

او بر خوردر کردند می گیرند. او هم می گوید مستقیم حرکت کنید به شهر سبز می رسید و چون شبانه حرکت می کردند همه آن ها به داخل خندق یا همان «گوده خور» سقوط می کنند طوری که همه آن ها جان خود را از دست می دادند و خون به راه می افتاد و از آن زمان به این روستا می گویند خور.

خور چون دارای موقعیت ویژه بوده به طور کامل امنیتی ایجاد شده طوری که از قلعه قدیمی مستقیم به صورت زیرزمینی به آب انبار آن راه داشته است. علاوه بر این روستای خور در گذشته که از آن به عنوان شهر سبز یاد می شده ۷۲ رشته قنات رو به قبله داشته است و در حال حاضر هم ۵ رشته قنات جاری دارد.

آن طور که ریش سفیدان می گویند قلعه خور دارای سده طبقه بوده که بعدها به خاطر پیدا کردن گنج این اثر تاریخی را تخریب کرده اند.

در مورد قدمت این روستا یکی از اهالی که اکنون سن و سالی از او گذشته می گوید: وقتی کلاس سوم ابتدایی سه طبقه بوده که بعدها به خاطر پیدا کردن گنج این اثر آن نوشته شده بود سکه ماد اما دیگر به یاد ندارم این سکه را چه کار کردم.

- شهرک جدید**

این روستا هزار و ۲۰۰ نفر جمعیت دارد و همه آن ها در بافت تاریخی خور سکونت دارند و عده ای از اهالی این روستا در سمت توسعه روستا (شهرک جدید) و درست آن طرف جاده خور که یک دهنه پل هم برای

گزارش

رفت و آمد بدون ترس و دلهره در جاده خور طبس ایجاد شده ساکن شده اند. آن طور که رئیس شورای اسلامی خور می گوید: این شهرک روز به روز در حال توسعه و پیشرفت است و جمعیت آن رو به فزونی دارد اما در شهرک جدید و بافت قدیمی خور حدود ۱۰۰ خانوار اقدام به ساخت واحدهای مسکونی جدید کرده اند اما حالا که می خواهند امتیاز آب و برق دریافت کنند از آن ها جواز پایان کار می خواهند که این افراد هم ندارند. به گفته «عزیزی» آن زمان که باید جلوی افراد را می گرفتند، نگرفتند و اکنون که واحدهای مسکونی را ساخته اند نمی دانیم چرا به آن ها امتیاز نمی دهند؟ اهالی خور بیشتر مالدار و شتردارند و این سال خشکی ها به گفته او سبب شده تا منابع درآمدی خود را از دست بدهند طوری که در چند سال اخیر ۱۰۰ خانوار از خور مهاجرت کرده و راهی شهر ها شده اند و اگر مسئولان و متولیان امر اقدامی برای ایجاد اشتغال در این روستا و پر جمعیت و هدف گردشگری انجام دهند کم کم بقیه اهالی هم مجبور به مهاجرت خواهند شد.

- پرورش شتر**

قابلیت دیگر این روستا پرورش شتر است طوری که اگر فردی بخواهد از نزدیک این حیوان بیابان و کویر را ببیند و شتر سواری کند این امکان برای او فراهم است. هر چند قهر طبیعت در این سال ها سبب شده تا تعداد شتران خور هم نسبت به قبل از سال خشکی ها به یک سوم کاهش یابد.

رئیس شورای اسلامی خور که خود یکی از پرورش دهندگان شتر در این روستاست و حدود ۷۰ نفر شتر در روستا و تعداد زیادی هم در صحرادر د معرفی شترهایی که پرورش می دهد این طور می گوید: آن هایی که دو سال سن دارند «بله بون»، کوچک ترها «هاشم» و وقتی که شتر سه ساله شد می گویند «حق» ، ۴ سال می شود «جد»، ۵ سال «کل» و ۶ سال، چهار دندان و بعد از آن یک پا به نیش دو پا به نیش و همین طور می رود بالا.

- بازی هیراب هیراب**

اهالی این روستا یک بازی محلی بانام «هیراب هیراب» هم دارند که ویژه خور است.

بنابر گفته رئیس شورای خور در این بازی دو گروه با هم جفت و دو نفر با هم پل می شوند و یک سراستاد هم دارند. وقتی دوتا با هم پل بستند وسط میدان روستا جمع شده و می گویند میان اینجا، می گویند کی حسن و می خواد کی حسین.

«عزیزی» می افزاید: با یک تکه سنگ تر و خشک می کنندو سپس گروهی که انتخاب شد داخل میدان رفته و آن هایی که داخل میدان هستند کلاه می سرشان می گذارند و دایره هم می کشند. آنها نباید از داخل دایره بیرون بیایند و اگر یکی از افرادی که داخل دایره است پایش را از خط بیرون بگذارد و گروهی که خارج از دایره هستند کلاه یکی از افراد گروه داخل دایره را بردارند فردی که کلاهش را بر داشتند باید او را روی دوش یا پشتش گذاشته و تا سر میدان روستا و ی را کول کند.

لیست نمایندگی های مجاز آگهی،فروش و اشتراک روزنامه خراسان در استان خراسان جنوبی

بیرجند (دفتر سرپرستی)	خیابان مدرس، ۲۰ متری سوم شرقی(خیابان باهنر) پلاک ۴۳، جنب حج و زیارت (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)				۳۲۴۴۸۰۵۲ ۳۲۴۴۸۰۵۳
بیرجند(مطلبی پور)	بین مدرس ۱۷ و ۱۹ پلاک ۱۶۱ روبروی فنادی خوشه (پذیرش آگهی و اشتراک)	۰۹۱۵۱۶۴۲۰۳۵ ۳۲۲۷۹۹۲۲	بیرجند (قلندری)	۲۰ متری سوم غربی، بعد از میدان توحید جنب داروخانه دکتر اربابی (پذیرش آگهی و اشتراک)	۰۹۱۵۸۶۳۳۴۲۱ ۳۲۴۴۸۰۷۱
بیرجند(علیپور)	خیابان معلم، نبش خیابان فردوسی (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۳۶۳۱۲۱۸ ۳۲۴۳۲۳۸۷	خوسف (مشمولی)	بلوار امام خمینی(ره) پلاک ۳۲ (پذیرش آگهی)	۰۹۱۵۵۶۱۶۴۷۷ ۳۲۴۷۳۴۶۸
نهبندان (اکبری)	خیابان امام رضا(ع) کیوسک مطبوعات شهر (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۱۶۴۵۶۹۸ ۳۲۶۲۰۶۲۳	خضری(راستی)	(پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۷۴۱۶۰۰۴
زیرکوه (عباسی)	(پذیرش آگهی)	۰۹۱۵۳۶۱۵۶۱۰	فردوس(ضامن)	خیابان امام خمینی (ره)،مقابل دانشگاه فرهنگیان، کتابفروشی اندیشه (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۵۳۴۳۸۱۵ ۳۲۷۲۲۲۴۶
قاین (حسین نژاد)	میدان امام (ره)، کیوسک مطبوعاتی پیمان (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۳۶۳۰۵۴۲ ۳۲۵۲۲۳۹۳	فردوس(باکمال)	(پذیرش آگهی)	۰۹۱۵۳۳۴۰۰۰۷ ۳۲۷۲۶۳۲۳ فکس
قاین (صادقی)	بعد از میدان طالقانی، ابتدای بلوار بسیج (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۵۶۲۸۰۱۸ ۳۲۵۳۰۹۸۴	بشرویه(عدالتی)	بلوار جهاد، شهرک آزادگان، خیابان پرستار ۲ (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۵۳۴۵۷۴۹ ۳۲۷۷۳۹۹۱
قاین (حقانی)	(پذیرش آگهی)	۰۹۱۵۵۶۱۶۷۲۲۹ ۳۲۵۲۶۳۰۰	طبس(بیابایی)	بلوار امام خمینی (ره)، جنب اداره آموزش و پرورش، کلبه مطبوعات قاصدک (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۳۲۵۳۰۹۲۳ ۳۲۸۳۴۴۲۴
سده، آرین شهر(حسین زاده)	آرین شهر، خیابان کشاورز، پلاک ۲ (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۹۶۱۸۴۱۶ ۳۲۵۹۳۰۳۸	بیرجند(غلامی)	میدان ابوذر روبروی راهنمایی و رانندگی پاساژ جی ام (پذیرش آگهی، اشتراک)	۰۹۱۵۹۶۵۳۹۸۲ ۳۲۲۳۷۹۸۱
بیرجند(سبزه کار)	(پذیرش آگهی روزبازار و اشتراک)	۰۹۳۵۸۷۹۰۰۹۸ ۰۹۳۵۸۷۹۹۶۹۶	سرایان(خبیری)	بلوار ولیعصر ولیعصر ۳ خشکشویی پاک تن (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۹۶۱۶۷۹۴
ارسک (رحیمیان)	ارسک بلوار امام رضا (ع)، امام رضا(ع) ۹ (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۳۳۵۴۰۲۱ ۳۲۷۶۳۶۴۷	بشرویه(پورغزین)	بلوار قائم آل محمد(ص) جنب نمایندگی نوشابه (پذیرش آگهی)	۰۹۱۵۶۰۳۲۱۳۱ ۳۲۷۷۲۱۲۱
اسدییه(حیدری)	بین خیابان غدیر ۹ و ۱۱، کالای برق بهروز (پذیرش آگهی، فروش، اشتراک)	۰۹۱۵۳۶۴۵۶۲۲	سرایان(موسوی)	(پذیرش آگهی)	۰۹۱۵۳۶۶۰۶۶۴

ج/۱۵۳۲۹۸۵

۰۵۱-۳۷۰۰۹۸۱۵

تلفن بازرسی

امور نمایندگان شهرستان های روزنامه خراسان